



## SPORDA KARŞIT GÖRÜŞE SAYGI VE ÖZ DENETİM ÖLÇEĞİ: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

**Mahmut GÜLLE\***

### Öz

Günümüz yaşamında en fazla yaşanan sorunlardan birisi olan taraftarlık olgusu her geçen gün farklı boyutlar ve sorunlarla karşımıza çıkmaktadır. Bu amaçla sporun içinde bulunan ve kendini bir tarafa ait hisseden bireylerin rakiplerine olan saygı ve nefret tutumunun ortaya konmasına bu çalışmanın ana temelini oluşturmaktadır. Çalışma grubunu Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinde farklı bölümlerde eğitim gören 316 (Kadın 109 - Erkek 207) öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın oluşturulmasında toplam 24 soru maddesinden faydalanılmıştır. Elde edilen 24 maddelik sorudan daha sonra yapılan geçerlilik güvenilirlik analizleri sonucunda 15 maddeye düşürülmüştür. Faktör dağılımlarına bakıldığında ise "Rakibe Yönelik Nefret" altı madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .462 ile .702 değişmekte ayrıca toplam varyansın % 28.68' olarak yer alırken, "Rakibe Yönelik Saygıda" ise dokuz madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .519 ile .782 arasında değişmekte ayrıca toplam varyansın % 10.15' olduğu hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach's  $\alpha$  güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Üniversite öğrencilerine uygulanan ölçeğin, Cronbach's  $\alpha$  güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

**Anahtar Kelime:** Rakibe saygı, öz denetim, sporda nefret.

\* Dr. Öğretim Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, mhmtgulle@gmail.com

## RESPECT FOR OPPOSITE APPROACH AND AUDIT SCALE OF SELF-CONTROL AT THE SPORT THE STUDY OF VALIDITY AND REABILITY

### **Abstract**

*Being fan, one of the most common problems in today's life, is getting more complicated and problems. The basic purpose of this study: The hatred or Respect of again their opponent of the people that in any kind of sport and, at the same time: Feel themselves part of group or being fan. The subjects of this study: 207 men, and 109 women students who at the different department of Mustafa Kemal University in the Hatay city. This study includes 24 questions. After the 24 questions, and analyses of the validity and reability, all question lower the 15 questions. According the factor distribution: The hatred of against the their opponent, is in the 6 points and the scale of the points changing between 462 and 702. Total varriance is 28.68%. The result of the questions is changing between 519 and 782. 9 points are in the to Respect of against opponent, and the scale of all 9 factors changing between 519 and 782. And the total varriance is 15.15%. For the reability of the counting system had been used Cronbach's coefficients.*

**Keywords:** Rival respect, self-control, hate in sports.

### **1. GİRİŞ**

Taraftar olma; yan tutma, bir tarafı destekleyendir. Sporun içinde bakıldığında; sporcuların ve kulüplerin temsil ettikleri değer yapısına bağlılık gösteren, kulüplerinin maddi ve manevi olarak destekleyen kişilere yüklenen anlamdır (TTK, 1998; Şahin, 2003). Taraftarlık düzeyi kişinin tuttuğu takımına karşı bağlanma ve ilgilenme durumuna göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Seyirci ile taraftarın birbirinden nasıl farklılaştıklarının bilinmesi ve bu bağlamda seyirci ve taraftar davranışlarının anlaşılması için öncelikle ikisi arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir (Günay ve Tiryaki, 2003).

Taraftar olmanın en önemli özelliklerinden biri olan bağlılık duygusu bazen taraftarlar için önemli hal almaktadır. Taraftarlık bazen bireyi holigan yaparken bazen de hüzün ve duygu seline kapılmasına neden olmaktadır. Farklı ruh hallerinin yaşandığı spor ortamında yaşanan farklılıklar insanlar için bir öz denetim sürecidir. Öz denetim sonucunda birey önce kendine saygı duymayı, sonra ise rakip veya taraftarlara saygı duymayı öğrenir. Spor içindeki en önemli kişisel denetim bireyin kendi öz denetimini sağlayabilmesidir. Öz denetim sonucunda birey karşısındaki bireye saygı duymayı öğrenmekle birlikte iyi bir birey olma yolunda önemli adım atmış olmaktadır.

Toplum hayatının gerekliliği olan birlikte yaşama hakkı, insanlara kişi haklarına saygı duymayı ve sorumluluklarının olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda insanların bazı nedenlerden dolayı kişi haklarına tacizde bulunması insanları yılgınlığa ve karamsarlığa düşürmektedir (Gülle, 2013). Özdenetime yönelik öğrenime ilişkin güncel yaklaşımların her geçen gün önemli bir şekilde arttığı görülmektedir. Özdenetim, kişinin düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını amaçlarına ulaşmak için kendini denetleme sürecini kolaylaştıran ve sistematik amaçlara yönlendirdiği kabul edilmiştir (Baumeister & Vohs, 2007).

Kişinin kendini denetlemesi, neyin denetim altına aldığına ilişkin dikkate alınması gereken bir başka husustur. Friese ve Hofmann (2009) yapmış oldukları çalışmada, öz-denetimdeki ve davranışın dürtüsel öncüllerindeki bireysel farklılıkları incelemiştir. Beklenildiği gibi, dürtüsel öncüller, öz-denetimi düşük olan bireylerde davranışa dönüşürken, öz-denetimi yüksek olan bireylerde davranışa dönüşmemiştir. Bu sonuçlar, kendini düzenleme davranışında dürtüler ve öz-denetim özelliği arasındaki dinamik etkileşimi göstermektedir. Ayrıca, Sinha, Nayyar ve Sinha (2002)'nin yapmış oldukları çalışmada, yüksek öz-denetimli katılımcıların, düşük özdenetimli katılımcılardan daha yüksek oranda algılanan denetim ifade ettikleri görülmüştür.

Baumeister vd. (1998, 1261) tarafından, bireylerin sosyal ve günlük yaşamlarında planlama yapmalarını, karar vermelerini, kararların uygulanmasını, zamanlamasını, karşılaşılan problemlere çözüm getirilmesini, etkinleşmeyi ya da etkinleşmemeyi öz denetim ile sağlayabilecekleri ifade edilmiştir. Öz denetim, kişinin kapasitesine bağlı olarak kendi davranışlarını değiştirmesinin nedeni olmuştur. Bireyler sosyal yaşamlarının belli başlı standartlarına, hukuka, amaçlara, sosyal normlara, dini inançlara, ahlaki ve etik değerlere, gelenek ve göreneklere bağlı olarak davranışlarını, öz denetim süzgecinden geçirerek bilinçli bir şekilde sergilemektedirler (Baumeister ve Alquist, 2009, 115).

Öz denetim ile davranış arasında etkin bir ilişkinin varlığı ve öz denetimin davranışı etkilediği ifade edilmektedir. Öz denetim, istenmeyen bir davranışı engelleyebildiği gibi istenilen bir davranışın sergilenmesini de desteklemektedir. Ayrıca öz denetim, alışılmış davranışların uygunluğunu kontrol eden bir mekanizmadır (Ridder ve diğ., 2012, 76).

Küreselleşen dünyada spor endüstrisine çok ciddi şekilde kızılı bir ilerleyişe geçmiştir. Spor globalleşmesine yönelik olumlu bir durum söz konusudur. Bu duruma ilişkin ekonomik hareketlilikle birlikte seyirciler için kaliteleri yüksek spor komplekslerinin, popüler sporcu izleme imkanı tanınmış, bu sayede spor ilişkin yatırım imkânı artmakla birlikte seyir zevkine ilişkin oran artışı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda sporun içinde karşıt görüşlerin oluşması, spor endüstriyeliliğin sporda amatör yapının gelişmişliğe ve ideallerin yok olmasına ortaya hazırlamıştır. Yine spor endüstriyel yapısı, beraberinde taraftarı tüketen ve tükettiği değere bağlı kalarak kutuplaşmaya yol açtığı ve bunun sayesinde renklerin, formaların ve flamaların altında yaşayan fanatik bireylerin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Yücel, 2014).

Sporda taraftar olma kavramının spor seyir sevkinden çıkarak bir ideolojiye taraf olmak gibi çok ciddi sorunların yaşandığını günümüzde görülmekteyiz. Sporda öz

denetimden yoksun bireylerin oluşmasındaki en büyük sorunlardan bir tanesi empatik duygulardan yoksun bir şekilde kendini hiçbir tür sorgulamadan geçirmeden bir tarafa ait olma hissiyatı içine giren bireylerden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Öz denetim ve empati eksikliği bireyde özellikle müsabakalar esnasında rakibe karşı duygu eksikliği yaşanmasına neden olduğu bunun sonucunda ise sporda şiddet olayların yaşanmasına neden olduğu görülmektedir.

Bu amaçla Türkiye’de spor alanında yaşanan sorunlardan yola çıkarak daha önce spor da karşıt görüşe saygı ve öz denetim üzerine fazla çalışma olmayışından Türk literatürüne yeni bir ölçek kazandırılmak istenmiştir.

## **2. YÖNTEM**

Araştırma bir ölçek geliştirme çalışmasıdır. Bu bölümde ölçeğin çalışma grubu ve geliştirme çalışmalarına yer verilmiştir.

### **2.1. Çalışma Grubu**

Bu araştırmada Mustafa Kemal Üniversitesi farklı bölümlerde (Spor Bilimleri, Eğitim Fakültesi, İ.İ.B.F. Fen Edebiyat Fakültesi, Tıp Fakültesi ve Veterinerlik Fakültesi) öğrenim gören farklı takımların taraftarı olan katılımcıların sporda karşıt görüşe olan saygı ve öz denetimlerini belirlemek amacıyla bir ölçek geliştirmek istendiği için tesadüfî örneklem yöntemi ile yaş ortalaması 22±57 olan toplam 316 (Kadın:109 - Erkek:207) katılımcı çalışma grubu örnekleme oluşturmuştur. Bu çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinden istatistiksel işlemler gerçekleştirilerek ölçek geliştirilmiştir.

## 2.2. Ölçeğin Geliştirilmesi

Ölçek geliştirilirken öncelikle ölçeğin kullanılacağı hedef grup olan katılımcılar ile görüşmeler yapılmış ve alan yazın incelenerek madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda toplam 24 madde yer almıştır. Ölçekte yer alan maddelerle ilgili katılma düzeyini ifade etmek için 5'li Likert tipi dereceleme kullanılmıştır. Bu dereceleme "Hiç katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4) ve Tamamen katılıyorum (5) şeklinde oluşturulmuştur.

Geçerlik çalışmalarında öncelikli olarak kapsam ve görünüş geçerliği için başvurulacak olan uzmanlar belirlenmiştir. Ölçek, ölçme değerlendirme ve alan uzmanı akademisyenlere kapsam ve görünüş geçerliliği için sunulmuş ve görüşleri alınmıştır. Alınan görüşler ve eleştiriler doğrultusunda ölçek maddeleri düzenlenerek çalışma grubuna uygulanmıştır. Yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışmaları için ölçek çalışma grubuna uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilere öncelikle yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin öz değerlerinin 1, maddelerin yük değerinin en az .30, maddelerin tek bir faktörde yer alması ve iki faktörde yer alan faktörler arasında ise en az .10 fark olmasına dikkat edilmiştir. Önemli faktör sayısını belirlemek için özdeğeri 1'den büyük olan faktörler olmasına ve açıklanan varyansın oranına bakılmıştır (Büyüköztürk, 2002).

Açımlayıcı faktör analizinden elde edilen madde-faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi ile model uyumu test edilmiştir. Ölçeğin faktörleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçekte yer alacak maddelerin analizinde, madde toplam korelasyonuna dayalı ve altüst grup ortalamaları farkına (t testi) dayalı madde analizi teknikleri kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini kestirmek için, iç tutarlılık ve testi yarılama yöntemlerinden yararlanılmıştır. İç tutarlılık yöntemiyle güvenilirliği kestirmede Cronbach alfa iç

tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 20 paket programı, doğrulayıcı faktör analizi için Lisrel 8.7 paket programı kullanılmıştır.

### 3. BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda, 24 madde olarak hazırlanan ölçme aracının 316 Üniversite öğrencisine uygulanması sonucunda elde edilen verilere dayalı geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde; betimsel analizler, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, madde analizi, faktörlerin güvenilirlik analizi ve faktör ilişkilerinin belirlenmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalarda ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarına ilişkin elde edilen bulgular çizelgeler biçiminde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

#### 3.1. Geçerlik Çalışması

**Açımlayıcı faktör analizi (Temel bileşenler analizi):** Ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için yapılan *Açımlayıcı faktör analizi (AFA)*’nde öncelikle bütün maddeler arasında korelasyon matrisi incelenerek önemli oranda manidar korelasyonların olup olmadığına bakılmış ve faktör analizinin yapılabilmesine uygunluk gösterir nitelikte manidar ilişkilerin olduğu görülmüştür. Daha sonra örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. KMO gözlenen korelasyon katsayılarının büyüklüğü ile kısmi korelasyon katsayılarının büyüklüğünü karşılaştıran bir indekstir. KMO oranının .60’ tan büyük olması, veri setinin Temel Bileşenler Analizi için uygunluğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002).

316 katılımcıdan toplanan verilerle geçerlik çalışması gerçekleştirilmiştir. Buna göre verilerin temel bileşenler analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. Yapılan test sonucunda KMO değeri, .778 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca Bartlett testine göre p değeri

.01' den küçük olduğu için değişkenler arasında yüksek korelasyon mevcuttur ( $\chi^2= 1063,609$ ;  $sd=105$ ;  $p=.00$ ) olarak bulunmuştur. Buna göre KMO' nun değeri yüksek (.778) ve Barlett testinin anlamlı çıkması ( $p< .01$ ) verilerin Temel Bileşenler Analizine uygun olduğunu göstermiştir.

Faktör yükleri, madde ile ölçülecek yapı arasındaki korelasyonu gösterir. Araştırmada bir maddenin bir faktörde gösterilebilmesi için en az 0.30' luk bir faktör yüküne sahip olması ve maddelerin buldukları faktörlerdeki yük değerleri ile diğer faktörlerdeki yük değerleri arasındaki farkın .10 ve daha yukarı olması şartları aranmıştır (Büyüköztürk, 2002).

Buna göre temel bileşenler analiz sonucu elde edilen faktör yükleri ve ilişkili faktörler incelenmiş ve iki madde faktör yükü düşük olduğu için ( $<.30$ ) ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca, iki madde de faktör analizi sonucunda buldukları faktöre uygun olmadıkları için elenmiştir. Beş madde de ölçeğin iç tutarlılık katsayısını düşürdüğü için ölçekten çıkartılmıştır. Bu maddelerin elenmesinden sonra 24 maddelik ölçek 15 maddeye indirilmiş ve tekrar faktör analizi yapılmıştır. Buna göre KMO' nun değeri yüksek (.829) olarak bulunmuştur.

316 katılımcıdan toplanan verilerle gerçekleştirilen uygulamanın sonucunda yapılan Temel Bileşenler Analizinin sonuçları Tablo 1' de verilmiştir. Temel Bileşenler Analizi sonuçlarına göre ölçek iki alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin "*Rakibe Yönelik Nefret*" faktörü ile ilgili altı madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .462 ile .702 değişmekte ayrıca toplam varyansın % 28.68' ini açıklamaktadır. İkinci faktör ise "*Rakibe Yönelik Saygı*" olup bu faktörle ilgili dokuz madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .519 ile .782 arasında değişmekte ayrıca toplam varyansın % 10.15' ini açıklamaktadır. Buna göre, iki faktörün açıkladıkları varyans miktarı % 38.83 olarak hesaplanmıştır.

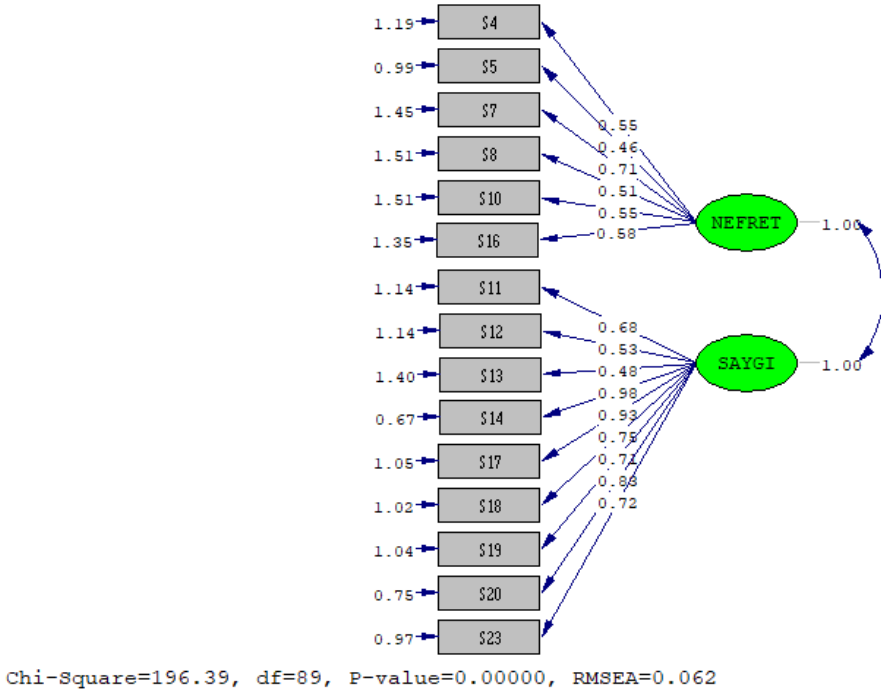


**Tablo1. Ölçeğin Temel Bileşenler Analizi Sonuçları**

Faktörler	Madde No	Maddeler	Faktör Yükleri
<b>Rakibe Yönelik Nefret</b>	1 (4)*	Tribünde kendi takımım dışındaki taraftarları görünce saldırgan (Küfür, fiziksel tepki) eylemlerde bulunmaktan kendimi alıkoyamam.	,462
	2 (5)*	Karşı takımın başarılarını dinlemeye tahammülüm yoktur.	,663
	3 (7)*	Ev sahibi olarak oynadığımız maçlarda öfke katsayım daha fazladır.	,702
	4 (8)*	Karşı tarafın olumlu davranışlarını tamamen sahte ve yapmacık bulurum.	,500
	5 (10)*	Karşı taraftar grubuyla bir an olsun yan yana olduğumuzu hayal dahi edemem.	,464
	10 (16)*	Çok iyi destekleseler bile (harika koreografi harika marşlar ve sloganlar) asla haklarını teslim etmek istemem.	,458
<b>Rakibe Yönelik Saygı</b>	6 (11)*	Rakibin haklarının ihlal edilmesine asla göz yumamam.	,531
	7 (12)*	Rakip taraftarında benim gibi sadece takımına destek olmak için geldiğini düşünürüm.	,519
	8 (13)*	Rakip taraftarla aynı tribünde maç izlemenin benim için hiçbir sakıncası yoktur.	,359
	9 (14)*	Müsabakaya giderken rakip takım formalı birini gördüğümde ona selam verebilirim.	,782
	11 (17)*	Müsabakadan önce veya sonra rakip taraftara acil bir durumda hiç düşünmeden yardım ederim.	,713
	12 (18)*	Rakip taraftarla oturup kendi tuttuğu takım hakkındaki yorumlarını saygıyla dinleyebilirim.	,571
	13 (19)*	Sporun farklı düşüncede ki insanları, saygı çerçevesinde birleştirdiğine, bütünleştirdiğine olan inancım vardır ve bu inancımı davranışlarıma da yansıtırım.	,680
	14 (20)*	Başka takımı tutan arkadaşlarıma saygı duyarım.	,767
	15 (23)*	Rakip takım taraftarıyla yediğim veya içtiğim bir şeyi paylaşabilirim.	,621

\*Maddeler atılmadan önceki madde numaraları

**Doğrulayıcı Faktör Analiz:** Çalışmanın önceki bölümlerinde madde-faktör bağıntıları belirlenmiştir. Bu bağıntıların sınanması amacıyla doğrulayıcı faktör analizine başvurulmuştur. Kurulan modelin doğrulayıcı faktör analizi ile çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile model-veri uyumuna ilişkin hesaplanan istatistiklerden en sık kullanılanları ki-kare ( $\chi^2$ ),  $\chi^2$ /sd, RMSEA, RMR, GFI ve AGFI' dir.



**Şekil 1:** Doğrulayıcı faktör analizi

Hesaplanan  $\chi^2$ /df oranının 3 ten küçük olması, GFI ve AGFI değerlerinin .90 dan yüksek olması model veri uyumunu göstermektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993). 15 maddenin iki farklı alt faktöre ilişkin bağıntıları üzerine kurulu model uyum indekslerine göre yüksek değerler elde edilmiştir. Madde-faktör bağıntısını gösteren faktör yüklerinin her biri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ( $p < .05$ ). Bu analizde hesaplanan uyum istatistikleri RMSEA= .065, GFI = .92; CFI=

.94; NFI =.90;  $\chi^2/df =2.20$ ; AGFI= .90, olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre elde edilen madde-faktör bağıntılarının istatistiksel sınaması gerçekleştirilmiştir.

### 3.2. Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliğinin belirlenmesi için Cronbach's  $\alpha$  güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Üniversite öğrencilerine uygulanan ölçeğin, Cronbach's  $\alpha$  güvenirlilik katsayısı .80 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklere göre güvenirlilik katsayıları aşağıda verilmiştir.

**Tablo 2. Ölçeğin Güvenirlilik Katsayı Değerleri**

Alt Faktörler	Cronbach's $\alpha$
Rakibe Yönelik Nefret	.73
Rakibe Yönelik Saygı	.82
<b>Toplam Ölçek</b>	<b>.80</b>

Yapılan değerlendirmeler doğrultusunda ölçekle ilgili geçerlik, güvenirlilik çalışmaları tamamlanmıştır.

**Madde Analizi:** Ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .341 ile .610, toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerlerinin ise -5.46 ( $p<.01$ ) ile -2.03 ( $p<.01$ ) arasında sıralandığı görülmüştür. Bulgular Tablo 3'te gösterilmiştir.

**Tablo 3. Ölçeğin Düzeltilmiş Madde-toplam Korelasyonları ve %27'lik Alt-üst Grup Farkına İlişkin t Değerleri**

Madde No	Madde-Toplam Korelasyonu	t (Alt%27-Üst%27)
1	.470	-3,27**
2	.462	-2,56**
3	.387	-4,28**
4	.445	-5,34**
5	.399	-2,97**
10	.341	-2,55**
6	.520	-5,46**
7	.523	-4,26**
8	.588	-2,03**
9	.560	-4,75**
11	.490	-3,85**
12	.501	-3,36**
13	.610	-3,50**
14	.488	-4,57**
15	.521	-2,86**

\* \* p&lt; .01

### 3.3. Ölçeğin Faktörleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Ölçeğin faktörleri arasındaki korelasyonlara Pearson momentler çarpım korelasyonu ile bakılmıştır.

**Tablo 4. Faktörler Arası Korelasyon Değerleri**

	(1)	(2)	Toplam Ölçek
Rakibe Yönelik Nefret (1)	1		
Rakibe Yönelik Saygı (2)	.410**	1	
<b>Toplam Ölçek</b>	.744**	.914**	1

\*\* p&lt; .01, \*p&lt;.05

Tablo 4 incelendiğinde ölçeğin toplam puanı ile faktör puanları arasındaki korelasyonların .410 ile.914 arasında değiştiği ve .01 düzeyinde anlamlı farklılığa

sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgular ölçeğin faktörleri arasında uyumluluk ve ilişkililiğin yüksek olduğunu ortaya koyacak niteliktedir.

#### 4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüz spor organizasyonlarında taraftar olmanın bireylerde olumlu ve olumsuz olmak üzere bir davranışın orta çıkmasına neden olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada sporun içinde bulunan seyircilerin veya taraftar gruplarının olumlu veya olumsuz duygularının orta çıkartılmasına önemli katkı sunması beklenmektedir. Bu amaçla 24 madde üzerinden geliştirilen Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Özdenetim ölçek maddeleri yapılan analizler sonucunda 15 madde ve iki (Rakibe Yönelik Nefret ve Rakibe Yönelik Saygı) alt boyuttan oluşmuştur. Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde; betimsel analizler, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, madde analizi, faktörlerin güvenilirlik analizi ve faktör ilişkilerinin belirlenmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalarda ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarına ilişkin elde edilen bulgular çizelgeler biçiminde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

316 katılımcıdan toplanan verilerle gerçekleştirilen uygulamanın sonucunda yapılan Temel Bileşenler Analizinin sonuçları Tablo 1' de verilmiştir. Temel Bileşenler Analizi sonuçlarına göre ölçek iki alt faktörden oluşmaktadır. Ölçeğin "Rakibe Yönelik Nefret" faktörü ile ilgili altı madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .462 ile .702 değişmekte ayrıca toplam varyansın % 28.68' ini açıklamaktadır. İkinci faktör ise "Rakibe Yönelik Saygı" olup bu faktörle ilgili dokuz madde yer almakta ve maddelerin faktör yük değerleri .519 ile .782 arasında değişmekte ayrıca toplam varyansın % 10.15' ini açıklamaktadır. Buna göre, iki faktörün açıkladıkları varyans miktarı % 38.83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach's  $\alpha$  güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Üniversite öğrencilerine uygulanan ölçeğin, Cronbach's  $\alpha$  güvenilirlik katsayısı .80 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin yüksek

derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt ölçeklere göre güvenirlilik katsayıları aşağıda verilmiştir.

Spor sahaları zaman zaman sıkıntılı olaylara sahne olmaktadır. Bu olaylara neden olan durumlara bakıldığında bir golün, bir tezahürat şeklinin, maç çıkışı yaşanan gerginliklerin, bunların dışında geçmişe yönelik çekişmeler; din farklılığı, mezhep farklılıkları ve yöresel problemler gibi çok çeşitli olgular oluşturmaktadır. Yaşanan bu olaylar çoğu zaman tribünlerde heyecan, mutluluk, hırs ve şiddet gibi duyguları ortaya koymaktadır. Dünyada futbolun geçmişine baktığımızda; fanatizmin neden olduğu şiddet olaylarıyla dolup taşıtığını görmekteyiz. İngilizler, futbolu oyununu ortaya atıktan sonra oyuna ilişkin olumlu ve olumsuz bütün orijinal şekli ile birlikte dünyaya mal olmuştur. Günümüzde “İngiliz hastalığı” olarak söylenen “fanatizm” ve “hooliganizm” olaylarından dolayı, futbol izlemek için gidilen sahalarda çoğu zaman yaralanma, şiddete maruz kalma bazen ölümlü sonuçlanan insanlık dışı muameleler ile karşılaşmaktadır. Yaşanan bu olaylar, sporun insanlar üzerinde bırakmış olduğu psikolojik benliği ortaya koymaktadır (Özsoy, 2011).

## KAYNAKÇA

- Baumeister, R. F. & Alquist, J. L. (2009). “Is There a Downside to Good Self-Control?”. *Self and Identity*, 8(2-3): 115-130.
- Baumeister, R. F. & Vohs, K. D. (2007). “Self-Regulation, Ego Depletion, and Motivation”. *Social and Personality Psychology Compass*, 1: 1-14.
- Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Muraven, M. & Tice, D. M. (1998). “Ego Depletion: is the Active Self a Limited Resource?”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5): 1252-1265.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Finkel E. J., Campbell W. K., Brunell A. B., Dalton A. N., Scarbeck S. J. & Chartrand T. L. (2006). "High-Maintenance Interaction: Inefficient Social Coordination Impairs Self-Regulation". *Journal Personal Soc. Psychol.* 91 456–475. 10.1037/0022-3514.91.3.456 [PubMed] [Cross Ref].
- Friese, M. & Hofmann, W. (2009). "Control Me or I Will Control you: Impulses, Trait Self-Control, and the Guidance of Behavior". *Journal of Research in Personality*, 43, 795–805.
- Gülle, M. (2013). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Okul Ortamında Maruz Kaldıkları Yıldırma Algıları ve Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, M. ve Tiryaki, Ş. (2003) "Spor Taraftarı Özdeşleşme (STÖÖ) Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması". *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1).
- Jöreskog, K.G. & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structurale Quation Modeling Withthe SIMPLIS Command Language*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Özsoy, S. (2011). "Spor Gazetelerinin Başlıklarında Militarist ve Şiddet İçerikli Metaforlar". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(1).
- Richeson J. A. & Shelton J. N. (2003). "When Prejudice Does Not Pay: Effects of Interracial Contact on Executive Function. *Psychol*". *Sci.* 14 287–290. 10.1111/1467-9280.03437 [PubMed] [Cross Ref].
- Ridder, D. T. D., Lensvelt-Mulders, G., Finkenauer, C., Stok, F. M. & Baumeister, R. F. (2012). "Taking Stock of Self-Control: A Meta-Analysis of How Trait Self-Control Relates to A Wide Range of Behaviors". *Personality and Social Psychology Review*, 16(1), 76-99.

- Sinha, S. P., Nayyar, P. & Sinha, P. (2002).” Social Support and Self Control As Variables İn Attitude Toward Life and Perceived Control Among Older People in India”. The Journal of Social Psychology, 142 (4), 527–540.
- Stroop J. R. (1935).” Studies of interference in serial verbal reactions. J. Exp. Psychol”. 18 643–662. 10.1037/h0054651 [Cross Ref].
- Şahin, H. M, (2003). *Sporda şiddet ve saldırganlık*. Gaziantep Spor Kulübü Eğitim Yayınlan, Yayın No:5, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türkçe Sözlük (1988) Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi; 1988.
- Yücel, A. S. (2014). “Sporda Kriz Yönetimi: 3 Temmuz Örneği”. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (40).

## EXTENDED ABSTRACT

### Introduction

Being fan, one of the most common problems in today’s life, is getting more complicated and problems. The basic purpose of this study: The hatred or Respect of again their opponent of the people that in any kind of sport and, at the same time: Feel themselves part of group or being fan. The ability to volitionally suppress and override impulses depends on the availability of self-control strength ( Baumeister et al., 1998). In laboratory settings, it has been shown that under ego depletion, participants are less capable of volitionally controlling their motor impulses (Finkel et al., 2006), and perform worse on the Stroop task (Richeson and Shelton, 2003). As previously mentioned, the Stroop task (Stroop, 1935) is a classic example of a self-control task: One needs to inhibit the impulse of naming the color word and instead to name the font color of the respective word. These findings can also be adopted to explain lapses in impulse regulation in sport settings.

### Method

The subjects of this study: 207 mens, and 109 women students who at the different department of Mustafa Kemal University in the Hatay city. This study: includes 24 questions. After the 24 questions, and analyses of the validity and reability, all question lower the 15 questions.



**Findings (Results)**

According to the factor distribution: The hatred of against the their opponent, is in the 6 points and the scale of the points changing between 462 and 702. Total variance is 28.68%. The result of the questions is changing between 519 and 782. 9 points are in the to Respect of against opponent, and the scale of all 9 factors changing between 519 and 782. And the total variance is 15.15%. For the reliability of the counting system had been used Cronbach's coefficients.

**Conclusion and Discussion**

%. The result of the questions is changing between 519 and 782. 9 points are in the to Respect of against opponent, and the scale of all 9 factors changing between 519 and 782. And the total variance is 15.15%. For the reliability of the counting system had been used Cronbach's coefficients.

**EK-1. SPORDA KARŞIT GÖRÜŞE SAYGI VE ÖZ DENETİM ÖLÇEĞİ**

<b>Faktörler</b>	<b>Madde No</b>	<b>Maddeler</b>
<b>Rakibe Yönelik Nefret</b>	1	Tribünde kendi takımım dışındaki taraftarları görünce saldırgan (Küfür, fiziksel tepki) eylemlerde bulunmaktan kendimi alıkoyamam.
	2	Karşı takımın başarılarını dinlemeye tahammülüm yoktur.
	3	Ev sahibi olarak oynadığımız maçlarda öfke katsayım daha fazladır.
	4	Karşı tarafın olumlu davranışlarını tamamen sahte ve yapmacık bulurum.
	5	Karşı taraftar grubuyla bir an olsun yan yana olduğumuzu hayal dahi edemem.
	6	Çok iyi destekleseler bile (harika koreografi harika marşlar ve sloganlar) asla haklarını teslim etmek istemem.
<b>Rakibe Yönelik Saygı</b>	7	Rakibin haklarının ihlal edilmesine asla göz yumamam.
	8	Rakip taraftarında benim gibi sadece takımına destek olmak için geldiğini düşünürüm.
	9	Rakip taraftarla aynı tribünde maç izlemenin benim için hiçbir sakıncası yoktur.
	10	Müsabakaya giderken rakip takım formalı birini gördüğümde ona selam verebilirim.
	11	Müsabakadan önce veya sonra rakip taraftara acil bir durumda hiç düşünmeden yardım ederim.
	12	Rakip taraftarla oturup kendi tuttuğu takım hakkındaki yorumlarını saygıyla dinleyebilirim.
	13	Sporun farklı düşüncede ki insanları, saygı çerçevesinde birleştirdiğine, bütünleştirdiğine olan inancım vardır ve bu inancımı davranışlarıma da yansıttım.
	14	Başka takımı tutan arkadaşlarıma saygı duyarım.
	15	Rakip takım taraftarıyla yediğim veya içtiğim bir şeyi paylaşabilirim.